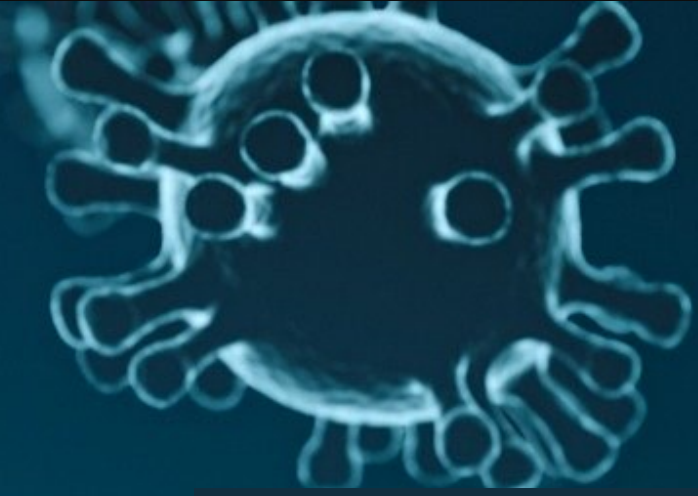

Impact van het coronavirus (COVID-19) op het sociale welzijn van Gelderlanders – vierde peiling

In opdracht van Provincie Gelderland

Onderzoek door Kieskompas in opdracht van provincie Gelderland
André Krouwel, Jeroen van Lindert, Tom Etienne, Kyra Bos

Inhoudsopgave

- **Inhoudsopgave** **2**
- **Over Kieskompas** **3**
- **Over het onderzoek** **3**
  - *Onderzoeksopzet* *3*
  - *Respondenten: het Gelderland-panel* *3*
- **Samenvatting** **4**
- **Resultaten** **6**
  - *Gezondheid en risico inschatting* *6*
    - De toekomst van het corona-virus 9
    - Impact op de economische situatie 10
  - *Vakantie* *11*
  - *Recreatie, sport en cultuur* *12*
    - Input op de maatregelen 16
  - *Landschap, landbouw en producten* *17*
    - Bomen 17
    - Landbouw 18
    - Biologische producten 19

Over Kieskompas

Bij Kieskompas brengen we politieke opinies en maatschappelijke trends in beeld. Dat doen we via gericht panelonderzoek en met behulp van online tools en events. Zo helpen we wetenschappelijk en onafhankelijk onderzoek een stapje vooruit. Het onderzoeksinstituut Kieskompas wordt dan ook gevormd door een groep betrokken en enthousiaste wetenschappers die betrouwbare informatie leveren aan kiezers en besluitvormers.

Over het onderzoek

De uitbraak van het coronavirus heeft grote impact op ons dagelijkse leven. School, werk, sport, familie; alles loopt op dit moment even voor iedereen anders. Provincie Gelderland heeft Kieskompas gevraagd om onderzoek te doen naar de impact van het coronavirus (COVID-19) op het welzijn van de Gelderlanders (welbevinden). De uitkomsten zullen de Provincie Gelderland helpen mee te denken over de impact van deze crisis op het persoonlijke leven van de Gelderlanders en worden gebruikt om Gelderland zo goed mogelijk door deze periode te helpen.

Onderzoeksopzet

Kieskompas zal het Gelderland-panel minimaal één keer per maand benaderen om aan onderzoek (in relatie tot het coronavirus) deel te nemen. Dit onderzoek heeft als doel om de sociaal-maatschappelijke impact van het coronavirus op de Gelderlanders beter in kaart te brengen. Deze vierde peiling richt zich op vragen rondom cultuur, recreatie, toerisme en sport. Ook zijn enkele vragen over landbouw en bomen toegevoegd.

Respondenten: het Gelderland-panel

Het onderzoek is vrijdagmiddag 19 juni onder het gestratificeerde Gelderland-panel (7254 mensen) verspreid en via een anonieme link veder verspreid. Op donderdagochtend 24 juni hadden 3446 mensen het onderzoek volledig ingevuld, waarvan 3304 mensen uit het Gelderlandpanel (antwoordratio van 45.6%) en 142 mensen via de anonieme link. Van de 3446 mensen die het onderzoek invulden, gaven 3423 mensen aan in Gelderland te wonen.

De resultaten van dit onderzoek zijn gewogen naar geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit en stemgedrag om de data ten aanzien van deze kenmerken representatief te maken voor de provincie Gelderland. Gewichten hoger dan het 99,5^{e} percentiel zijn getrimd. Om respondenten een gewicht toe te kennen, moet hun leeftijd, geslacht, migratie-achtergrond, opleiding en het stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen bekend zijn, hetgeen 3288 Gelderlanders met ons deelden.

Samenvatting

Het grootste deel van de Gelderlanders is *nog steeds bezorgd over corona*. Slechts één op de tien Gelderlanders verwacht dat het *coronavirus snel zal verdwijnen* en twee op de tien Gelderlanders zegt (helemaal) niet bang te zijn dat er een *nieuwe golf van besmettingen* aankomt. Opvallend veel Gelderlanders (84 procent) denken dat de versoepeling van sommige corona-maatregelen ervoor zal zorgen dat mensen ook andere corona-maatregelen minder goed zullen opvolgen.

Nog steeds vindt een behoorlijk deel van de Gelderlanders het coronavirus (in bepaalde mate) *bedreigend voor de gezondheid*, maar de afgelopen maanden is er wel een duidelijke *afname te zien in deze negatieve gevoelens en sentimenten* rond corona. Ondanks deze afname geeft nog steeds een redelijk deel van de Gelderlanders aan vaker gestrest en geïrriteerd te zijn dan voor de corona-uitbraak. Ook ervaart men meer eenzaam te zijn en heeft men het gevoel niets te hebben om naar uit te kijken. De ongelijkheid blijft: jongeren, vrouwen en praktisch opgeleiden ervaren deze negatieve psychologische en sociale gevolgen van het coronavirus en de genomen maatregelen het vaakst.

Ook het *optimisme over verandering in de samenleving blijft*. Meer dan de helft van de Gelderlanders ziet sinds de corona-uitbraak veel nieuwe initiatieven ontstaan en een groot deel van Gelderlanders heeft het gevoel dat mensen elkaar meer helpen dan voorheen. Ondanks dat vrouwen vaker aangeven de negatieve psychologische en sociale impact van het coronavirus te ervaren, zien ze ook vaker deze positieve ontwikkelingen.

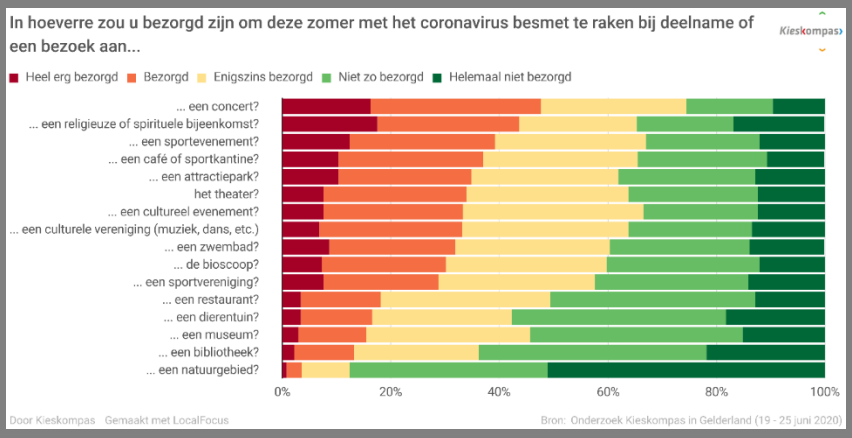
Met name *de gevolgen voor de economie* van Nederland en de wereld zien bijna alle Gelderlanders als bedreigend. Er blijft een duidelijke kloof met de verwachtte impact op de eigen situatie, waar 'slechts' één op de acht Gelderlanders het coronavirus als (heel erg) bedreigend voor de eigen inkomsten noemt en één op de zes een beetje bedreigend invulde. Vooral Gelderlanders die flinke moeite hebben om rond te komen als gezin rapporteren vaker dan anderen dat ze door de corona-uitbraak al inkomen verloren hebben. Ook de angst om het inkomen grotendeels te verliezen is bij deze groep het grootst.

Om het *dilemma tussen het voorkomen van besmettingen en verdere economische achteruitgang* zichtbaar te maken vroegen we Gelderlanders aan te geven wat voor hen zwaarder weegt: het beperken van het aantal besmettingen (*0*) óf het beperken van het verlies van banen en inkomen (*100*). Maar weinig mensen zitten in het midden, maar als geheel helt de Gelderse bevolking niet naar één richting. Er is dus duidelijk sprake van verdeeldheid. Meer dan 43 procent vindt het beperken van het aantal besmettingen zwaarder wegen (score <*50*), terwijl iets meer dan de helft het beperken van het verlies van banen en inkomens (score>*50*) prioriteert. Gemiddeld geven Gelderlanders een score van *53,6*, maar voor zelfstandigen met personeel (*70,8*), zelfstandigen zonder personeel (*67,2*) en Gelderlanders tussen de 35-44 (*58,5*) en 45-54 jaar (*60,5*) weegt het beperken verlies van banen en inkomens zwaarder dan bij andere groepen.

De *angst voor besmetting werkt flink door in de vakantieplannen* van Gelderlanders en zij zullen deze zomer een stuk dichterbij huis blijven. Een behoorlijk deel van de Gelderlanders (44 procent) is deze zomer niet van plan om op vakantie te gaan, terwijl drie op de tien Gelderlanders in Nederland op vakantie gaat. Op dit moment heeft slechts iets minder dan een kwart het plan om naar het buitenland te trekken deze zomer. Meer dan de helft (57 procent) van de Gelderlanders zegt dat zijn/haar vakantieplannen voor deze zomer door de corona-uitbraak gewijzigd zijn. Van diegenen die door de corona-uitbraak hun plannen gewijzigd zeggen te hebben zou één op die tien naar Duitsland, twee derde naar een land elders in Europa en twee op de tien naar een land buiten Europa gegaan zijn als er geen sprake van corona was. Gelderlanders die deze zomer niet op vakantie gaan geven als belangrijkste redenen op *Liever buiten het hoogseizoen* te gaan of *hebben zorgen om met het coronavirus besmet te worden*.

Als we kijken naar het *verlies aan sociale contacten en activiteiten* dan missen Gelderlanders het meest een bezoek aan een *restaurant, een concert of een cultureel evenement*. Daarnaast mist men ook het *sporten* en iets drinken in een *café of sportkantine*. Twee derde van de Gelderse vrijwilligers heeft tijdens de

corona-uitbraak ook hun activiteiten in het vrijwilligerswerk gemist. Vooral de zorgen om besmet te raken bij 'cultuur, sport of recreatie' weerhouden de Gelderlanders. De angst zit met name bij bijeenkomsten met veel mensen, zoals concerten, religieuze of spirituele bijeenkomsten en sportevenementen, maar geldt ook voor cafés en sportkantines.

Maar liefst twee op de drie Gelderlanders is (enigszins) bezorgd om bij het bezoek van een café of sportkantine besmet te raken met het coronavirus. Het minste zorgen maken Gelderlanders zich bij het bezoeken van een natuurgebied, bibliotheek of museum.

Door het *vermijden van drukke plekken* verwachten Gelderlanders deze zomer veel minder vaak een bezoek te brengen aan cultuur-, sport-, of recreatiemogelijkheden dan vorige zomer. Natuurgebieden kunnen juist meer bezoek verwachten dit jaar. Het overgrote deel, ruim 80 procent, van de Gelderlanders zegt grote groepen mensen te blijven vermijden en accepteert het dat plekken worden afgesloten wanneer deze te druk zijn. Wel zegt een meerderheid (55 procent) dat evenementen georganiseerd mogen worden, zolang de anderhalve meter maar gewaarborgd blijft.

Via een open vraag vroegen we *welke maatregelen de overheid zou kunnen nemen*, waardoor mensen zich minder zorgen zouden maken voor besmetting met corona. Een thema dat vaak werd aangedragen: het handhaven van de corona-maatregelen en in het bijzonder van de anderhalve meter. Daarentegen stellen sommige Gelderlanders juist voor om mensen buiten de ruimte te geven (*'AFSCHAFFEN VAN DE ANDERHALVE METER IN DE BUITENLUCHT'; 'MEER IN DE BUITENLUCHT, MINDER BINNEN'*) en om (meer) buitenactiviteiten te organiseren (bijvoorbeeld: *'OPENLUCHTBIOSCOPEN', 'BIJEENKOMSTEN', 'SPORT EN RECREATIE', 'OPENLUCHTCONCERTEN').* We zien respondenten die vooral op de eigen verantwoordelijkheid wijzen (*'GEEN VERDERE OVERHEIDSMAATREGELEN, MEER DE INDIVIDUELE VERANTWOORDELIJKHEDEN IN IEDERS PERSOONLIJKE SITUATIE BENADRUKKEN.'*). Naast deze voorstellen zien we ook dat respondenten wijzen op het belang van heldere en eenduidige communicatie (*'DOOR MEER DUIDELIJKHEID TE GEVEN EN GEEN WOLLIGE TAAL UITSPREKEN).*

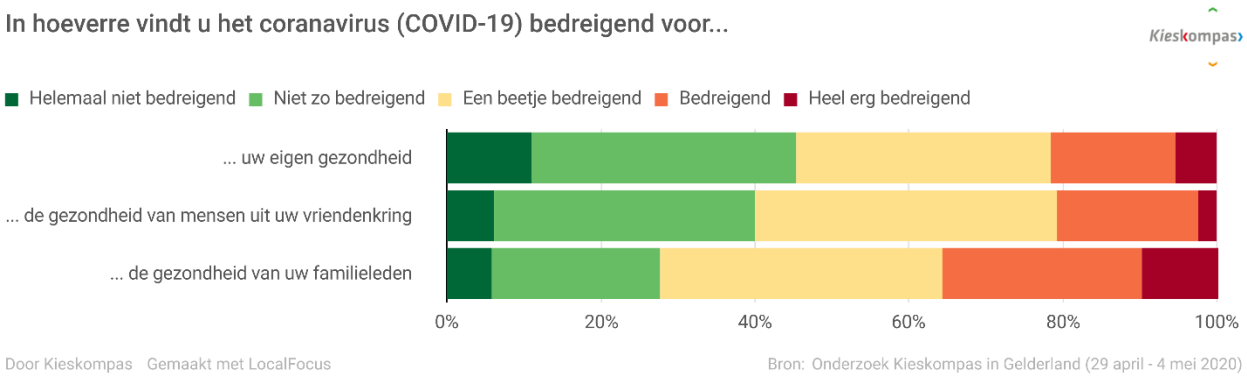

Dit onderzoek bevatte *ook vragen over het Gelderse landschap, landbouw en lokale en biologische producten*. Hierin stond de impact van corona niet centraal. Meer dan de helft van de inwoners vindt dat er meer bos moet komen in Gelderland, ook als dat ten koste zou gaan van landbouwgrond. Gelderlanders zien (echter) het liefst dat meer bomen geplant worden in dorpen en steden of natuurgebieden. In het algemeen zien Gelderlanders hun boeren overigens graag gesteund en beschermd worden, op voorwaarde dat zij de natuur en het milieu beschermen. Zo geeft een overgrote meerderheid (85 procent) aan dat ze vindt dat Nederlandse boeren beschermd moeten worden tegen grote supermarktketens die de prijs van hun producten bepalen. Slechts één op de acht Gelderlanders zegt nooit biologische producten te kopen en ruim de helft doet dat af en toe. Een kleine minderheid van de Gelderlanders, één op de twintig, zegt structureel biologische producten te kopen. Minder dan twee op de tien Gelderlanders is het er (helemaal) mee eens dat het kopen van biologische producten geen verschil zou maken en driekwart van de Gelderlanders zegt bereid te zijn een hogere prijs te betalen voor producten bij een lokale boer. Het grootste obstakel blijven de kosten: zes op de tien Gelderlanders vindt dat biologisch voedsel te duur is.

Resultaten

Gezondheid en risico inschatting

Net als in de eerdere drie peilingen vindt een groot deel van de Gelderlanders het coronavirus (in meer of mindere mate) **bedreigend voor de eigen gezondheid, maar** wordt het coronavirus **bedreigender** gevonden **voor de gezondheid van vrienden en familie**. Het coronavirus wordt wel **steeds minder als een bedreiging voor eigen gezondheid en die van anderen ervaren.** Bij de eerste peiling (10 - 14 april) noemden zo'n vier op de tien Gelderlanders het coronavirus (heel erg) bedreigend voor de eigen gezondheid, terwijl dat bij deze vierde peiling nog maar iets meer dan twee op de tien Gelderlanders is.

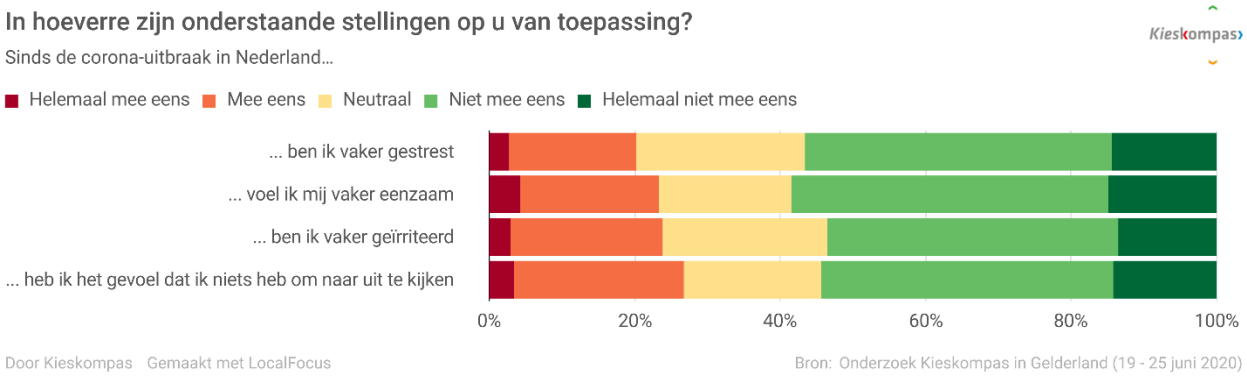

Jongeren, theoretisch opgeleiden en Gelderlanders die hun **eigen gezondheid (zeer) goed** noemen, blijven het **coronavirus minder bedreigend voor de eigen gezondheid** ervaren.

In hoeverre vindt u het coronavirus (COVID-19) bedreigend voor uw eigen gezondheid?

	Helemaal niet bedreigend	Niet zo bedreigend	Een beetje bedreigend	Bedreigend	Heel erg bedreigend
Leeftijd					
18-24	16.8%	50.4%	31.8%	1.1%	0%
25-34	13.5%	50.5%	23.1%	11.8%	1.1%
35-44	16.9%	35.9%	23.0%	17.3%	6.9%
45-54	9.9%	38.2%	38.9%	9.6%	3.4%
55-64	12.2%	25.9%	36.8%	19.4%	5.7%
65+	3.9%	24.4%	37.6%	24.0%	10.1%
Eigen gezondheid:					
Zeer goed	27.1%	42.3%	23.4%	6.8%	0.4%
Goed	8.7%	39.7%	35.3%	13.8%	2.5%
Gaat wel	5.6%	17.9%	37.8%	27.6%	11.1%
(Zeer) slecht	1.7%	8.5%	14.4%	30.5%	44.9%
Opleiding					
Lager-opgeleid	8.5%	24.0%	41.2%	19.0%	7.3%
Middel-opgeleid	11.4%	35.0%	30.5%	16.4%	6.7%
Hoger-opgeleid	12.0%	42.2%	30.5%	13.1%	2.1%
Totaal Gelderland	**10.9%**	**34.4%**	**33.2%**	**16.0%**	**5.4%**

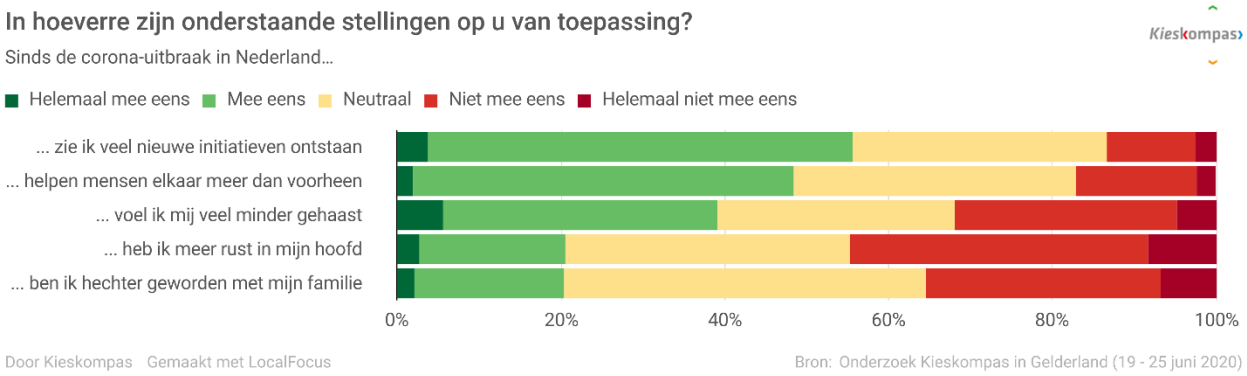
In de eerdere drie peilingen kwam de **psychologisch en sociale impact van het coronavirus** al duidelijk naar voren. Ongeveer twee op de tien Gelderlanders zegt sinds de corona-uitbraak ***vaker gestrest*** te zijn, en voor de antwoordopties *vaker* ***eenzaam, geïrriteerd*** **en** ***het gevoel te hebben nergens naar te kunnen uitkijken*** is dit zelfs nog iets hoger. **Dit is de afgelopen maanden overigens behoorlijk afgenomen.** Bij deze vierde peiling is meer dan de helft van de Gelderlanders het (helemaal) niet eens met deze stellingen, terwijl dit bij de eerste peiling (tussen 10 en 14 april) slechts een kwart van de Gelderlanders was.

In **eerdere rapportages** - in het begin van de corona-uitbraak - kwam al naar voren dat het coronavirus een **grotere (negatieve) psychologische en sociale impact** had **op vrouwen, jongeren en praktisch opgeleiden**. **Nog steeds** is er een **sterk leeftijdseffect** zichtbaar, waarbij jongeren vaker aangeven zich sinds de corona-uitbraak *vaker eenzaam te voelen*, *geïrriteerd te zijn* en *het gevoel te hebben om nergens naar te kunnen uitkijken*, maar de ervaarde *toegenomen stress* is in de afgelopen maanden enorm afgenomen. Het coronavirus blijft een **grotere negatieve psychologische en sociale impact op vrouwen en praktisch opgeleide** Gelderlanders te hebben.

	Sinds de corona-uitbraak in Nederland…			
% (helemaal) mee eens	**… voel ik mij vaker eenzaam**	**… ben ik vaker geïrriteerd**	**… heb ik het gevoel dat ik niets heb om naar uit te kijken**	**… ben ik vaker gestrest**
Geslacht				
Man	20.6%	*21.1%*	*23.2%*	*15.7%*
Vrouw	*26.3%*	*26.8%*	*30.5%*	*25.1%*
Leeftijd				
18-24	46.2%	30.0%	39.4%	15.3%
25-34	31.1%	29.8%	28.6%	24.8%
35-44	25.1%	30.4%	24.2%	30.9%
45-54	12.1%	22.8%	20.9%	16.5%
55-64	21.7%	21.8%	25.8%	21.0%
65+	19.8%	17.7%	27.7%	16.3%
Opleiding				
Lager-opgeleid	22.2%	25.5%	30.0%	17.6%
Middel-opgeleid	26.3%	25.4%	29.0%	22.4%
Hoger-opgeleid	20.2%	20.4%	20.9%	19.6%
Totaal	**23.4%**	**23.9%**	**26.8%**	**20.3%**

Naast deze negatieve kanten, zijn er ook positieve ontwikkelingen. Zo is meer dan de helft van de Gelderlanders het er (helemaal) mee eens dat er *sinds de corona-uitbraak* ***veel nieuwe initiatieven*** *ontstaan* en bijna de helft is van mening dat ***mensen elkaar sinds de corona-uitbraak meer helpen*** *dan voorheen*. Ook zeggen vier op de tien Gelderlanders zich **veel minder gehaast te voelen,** maar een kwart van de Gelderlanders is het met deze stelling (helemaal) niet eens. Twee op de tien Gelderlanders zegt **meer rust in hun hoofd** te hebben, hoewel een veel grotere groep (45%) het het hier (helemaal) niet mee eens is. Tot slot zegt twee op de tien Gelderlanders hechter geworden te zijn met familie, waarbij ruim één op de drie Gelderlanders (35%) het (helemaal) niet eens is.

Ondanks dat vrouwen vaker aangeven de negatieve psychologische en sociale impact van het coronavirus te ervaren, zien en ervaren vrouwen ook vaker positieve ontwikkelingen. Zo zeggen ze vaker *meer rust aan hun hoofd te hebben*, *hechter geworden te zijn met de familie*, *zich minder gehaast te voelen*, *veel nieuwe initiatieven te zien ontstaan* en *dat mensen elkaar meer dan voorheen helpen*. Vooral **theoretisch opgeleiden** geven vaker aan dat ze sinds de corona-uitbraak **meer rust in hun hoofd hebben** en Gelderlanders tussen de **45 en 64 jaar** zeggen **vaker veel nieuwe initiatieven** te zien ontstaan.

	Sinds de corona-uitbraak in Nederland…				
% (helemaal) mee eens	**…zie ik veel nieuwe initiatieven ontstaan**	**… heb ik meer rust in mijn hoofd**	**… ben ik hechter geworden met mijn familie**	**… voel ik mij veel minder gehaast**	**… helpen mensen elkaar meer dan voorheen**
Geslacht					
Man	48.1%	*14.0%*	*17.4%*	*35.0%*	*45.3%*
Vrouw	*63.4%*	*27.1%*	*23.7%*	*43.4%*	*51.8%*
Leeftijd					
18-24	55.0%	4.7%	26.8%	43.9%	60.4%
25-34	49.0%	22.2%	17.7%	40.0%	31.6%
35-44	50.0%	22.4%	23.5%	40.9%	41.3%
45-54	63.4%	23.3%	22.6%	50.2%	46.8%
55-64	64.4%	21.6%	17.6%	35.6%	56.6%
65+	49.8%	20.7%	19.1%	31.7%	51.6%
Opleiding					
Lager-opgeleid	49.3%	17.5%	19.2%	41.3%	51.2%
Middel-opgeleid	58.1%	17.3%	19.1%	35.1%	49.2%
Hoger-opgeleid	57.1%	27.3%	23.5%	43.0%	44.9%
Totaal	**55.6%**	**20.4%**	**20.5%**	**39.1%**	**48.4%**

De toekomst van het corona-virus

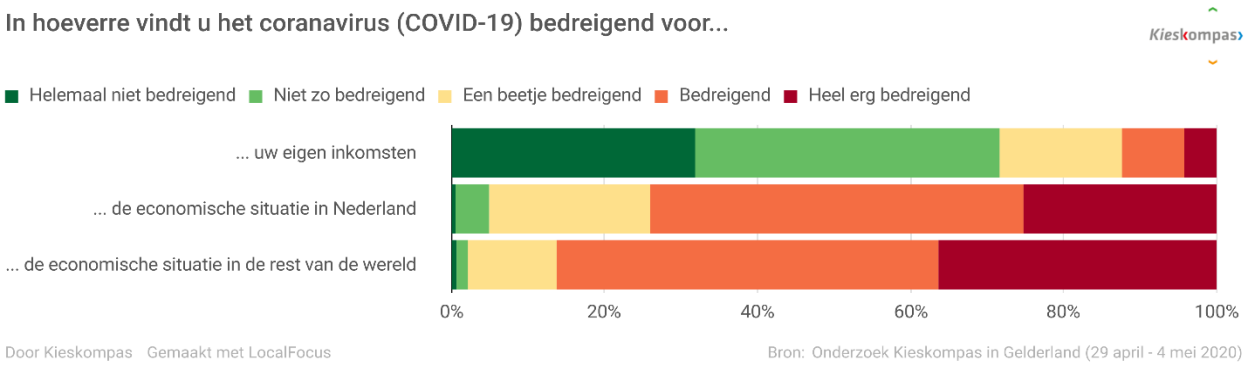
Slechts één op de tien Gelderlanders verwacht dat het **coronavirus snel zal verdwijnen**. Het valt daarbij op dat **Gelderlanders tussen de 35 en 44 jaar dit het vaakst denken** (21%), waarbij dit 'stapsgewijs' kleiner wordt voor zowel jongere als oudere Gelderlanders. Daarentegen zegt maar twee op de tien Gelderlanders (helemaal) niet **bang** te zijn dat er een **nieuwe golf van besmettingen aankomt**. Deze angst is het grootst onder Gelderlanders met een slechtere gezondheid. **Ruim acht op de tien (84%)** Gelderlanders is het er (helemaal) mee eens dat de **versoepeling van sommige corona-maatregelen** ervoor zal zorgen dat mensen ook **andere corona-maatregelen minder goed opvolgen**. Gelderlanders tussen de 35 en 44 jaar denken dit iets minder vaak, terwijl jongeren en praktisch opgeleiden dit juist vaker denken.

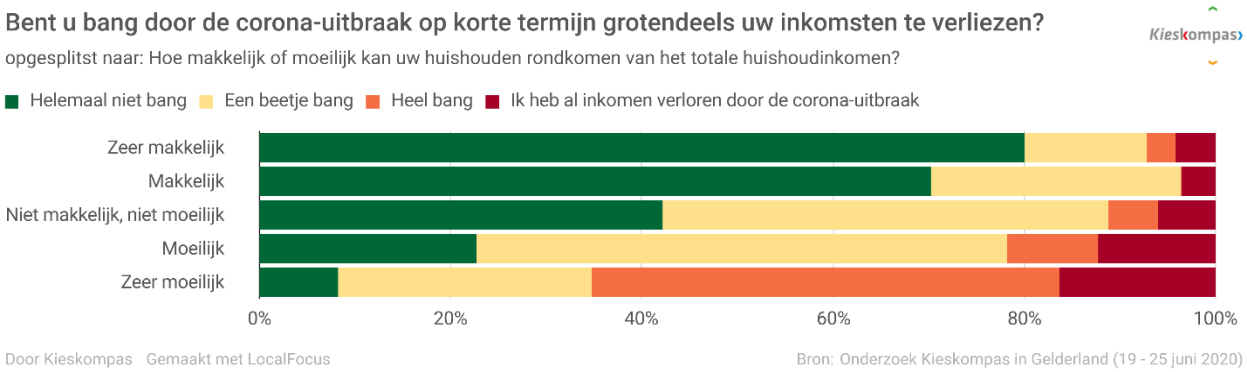

% (helemaal) mee eens	Ik denk dat het coronavirus snel zal verdwijnen	Ik ben bang dat het deze zomer te druk wordt in Gelderland	Ik ben bang dat er een nieuwe golf van besmettingen komt	Door de versoepeling van sommige corona-maatregelen zullen mensen ook andere corona-maatregelen minder goed opvolgen
Leeftijd				
18-24	3.9%	29.0%	56.5%	92.5%
25-34	10.5%	32.2%	61.8%	83.0%
35-44	21.4%	30.7%	57.5%	77.9%
45-54	11.5%	31.1%	56.5%	82.5%
55-64	7.9%	38.0%	65.6%	83.4%
65+	6.2%	36.7%	62.8%	86.3%
Geslacht				
Mannen	10.6%	35.5%	58.4%	83.3%
Vrouwen	9.0%	32.3%	63.7%	84.9%
Opleiding				
Lager-opgeleid	7.5%	35.0%	62.5%	87.9%
Middel-opgeleid	11.8%	38.1%	59.8%	83.5%
Hoger-opgeleid	8.6%	27.1%	61.6%	81.9%
Gezondheid				
Zeer goed	13.2%	24.4%	46.3%	79.0%
Goed	10.1%	32.4%	59.9%	84.8%
Gaat wel	7.6%	45.9%	72.7%	87.6%
(Zeer) slecht	1.8%	37.7%	83.8%	85.0%
Totaal	**9.8%**	**34.0%**	**61.2%**	**84.1%**

Impact op de economische situatie

Bijna alle Gelderlanders noemen het coronavirus (in meer of mindere mate) **bedreigend voor de economische situatie in Nederland** en de **rest van de wereld**. Ongeveer één op de acht Gelderlanders noemt het coronavirus (heel erg) **bedreigend voor de eigen inkomsten** en ongeveer één op de zes Gelderlanders (16%) noemt het coronavirus een beetje bedreigend voor de eigen inkomsten. Dit is overigens lager dan bij de eerste peiling (10 – 14 april) toen twee op de tien Gelderlanders het coronavirus (heel erg) bedreigend noemden en twee op de tien dit een beetje bedreigend vonden.

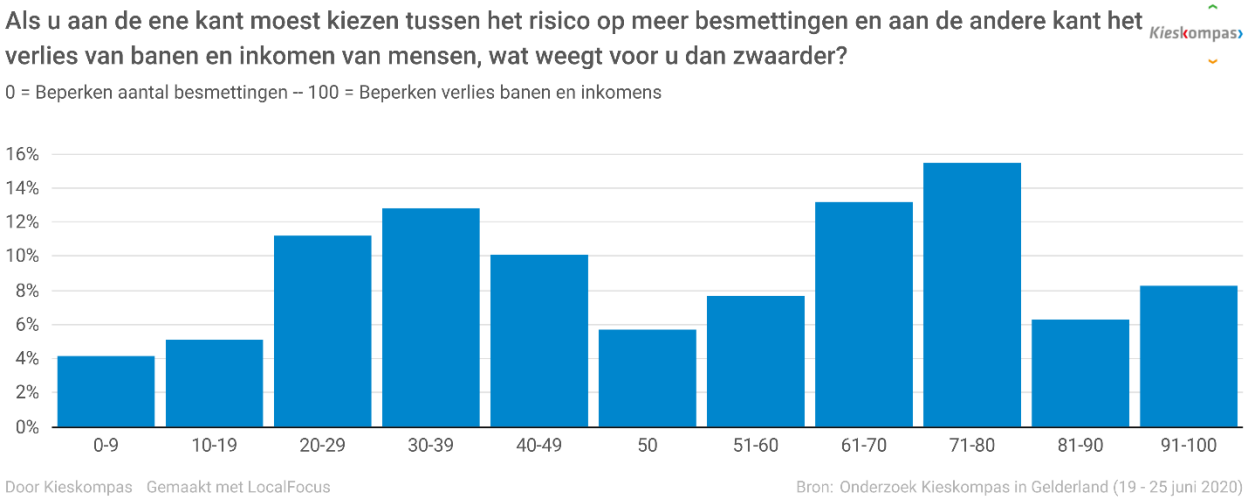

Zoals in eerdere peilingen al naar voren kwam, worden sommige Gelderlanders, zoals zelfstandigen, jongeren en praktisch opgeleiden, financieel harder geraakt dan anderen. In onderstaande grafiek komt duidelijk naar voren dat **Gelderlanders die meer moeite hebben om met hun huishoudinkomen rond te komen, al vaker inkomen verloren hebben door de corona-uitbraak en ook aanzienlijk vaker bang zijn om hun inkomsten op korte termijn grotendeels te verliezen.**

We vroegen Gelderlanders om op een schaal van 0 tot 100 aan te geven wat voor hen zwaarder weegt: **het beperken van het aantal besmettingen (0) óf het beperken van het verlies van banen en inkomen (100).** Zo'n 6% van de Gelderlanders heeft aangegeven dat het precies even zwaar zou moeten wegen (score=50**), 43% vindt het beperken van het aantal besmetting zwaarder wegen** (score <50), en **iets meer dan de helft het beperken van het verlies van banen en inkomens** (score>50).

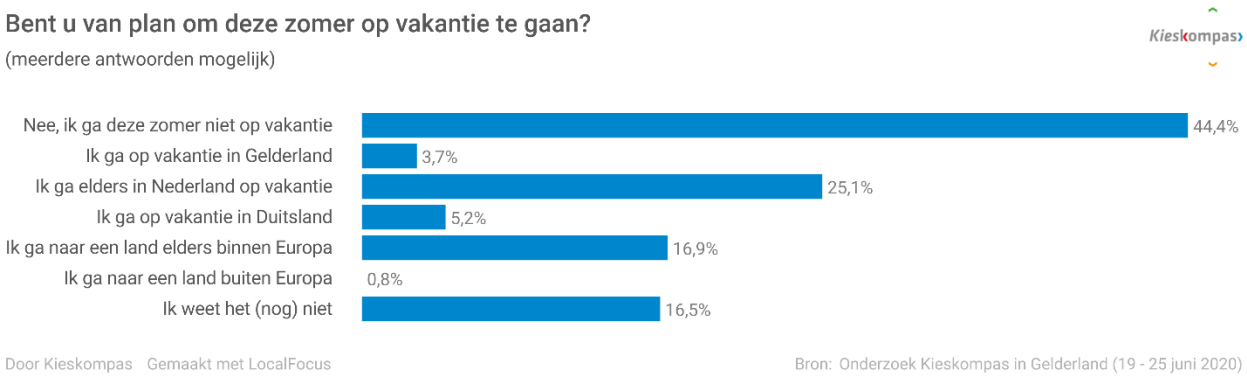
Gemiddeld geven Gelderlanders een score van **53,6,** maar voor **zelfstandigen met personeel (70,8)**, **zelfstandigen zonder personeel (67,2)** en Gelderlanders tussen de **35-44 (58,5)** en **45-54 jaar (60,5)** weegt het **beperken verlies van banen en inkomens zwaarder** dan bij andere groepen. Voor Gelderlanders vanaf **65 jaar en ouder (49,8)**, maar ook voor **studenten (46.8)** weegt het beperken van besmetting juist zwaarder.

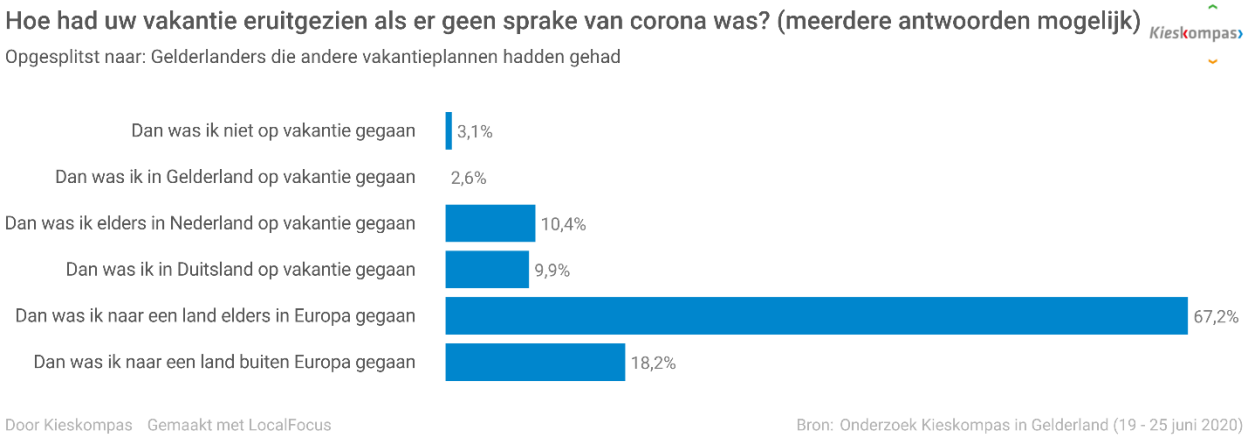

In het volgende onderzoek (van medio augustus) zullen we dieper ingaan op de economische impact van het coronavirus.

Vakantie

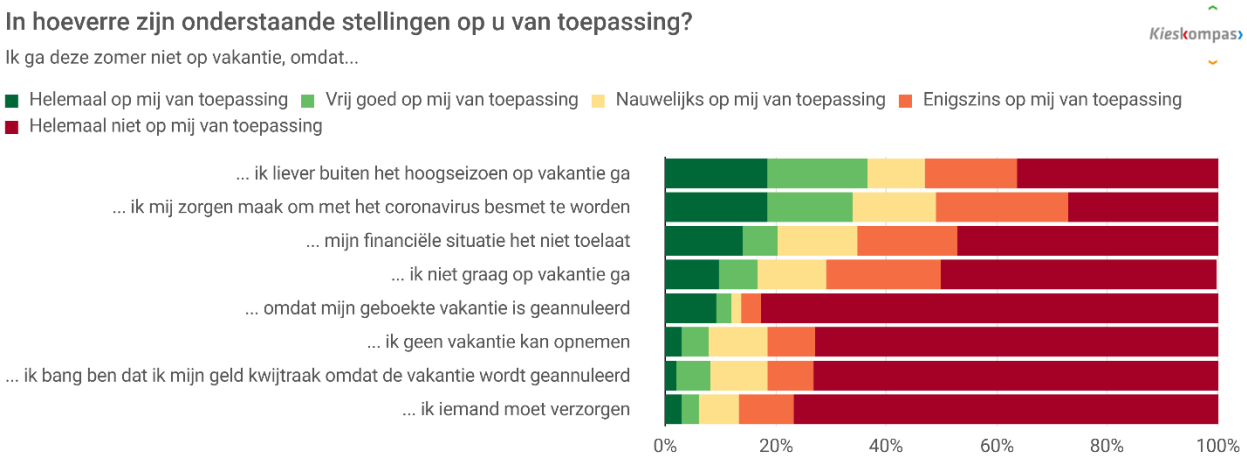
We vroegen Gelderlanders naar hun (vakantie)plannen voor de zomer. **Ongeveer 44% van de Gelderlanders is deze zomer niet van plan op vakantie te gaan, een klein deel (4%) van de Gelderlanders zal in de eigen provincie op vakantie gaan, een kwart zal elders in Nederland op vakantie gaan en iets minder dan een kwart naar het buitenland.** De meeste Gelderlanders die op vakantie gaan zullen één tot twee weken gaan (47%), twee op de tien verwacht een paar dagen tot een week te gaan en ruim drie op de tien is van plan om deze zomer meer dan twee weken op vakantie te gaan.

De impact van het coronavirus op de (vakantie)plannen van Gelderlanders is evenwel groot. **Zo zegt meer dan de helft (57%) van de Gelderlanders dat zijn/haar vakantieplannen voor deze zomer door de corona-uitbraak gewijzigd zijn.** Gelderlanders zullen deze zomer een stuk dichterbij huis blijven. Van diegenen die de door de corona-uitbraak hun **plannen gewijzigd** hebben zou een klein deel van de Gelderlanders (13%) – als er geen sprake van corona was - in Nederland op vakantie gegaan zijn, één op die tien zou naar Duitsland gegaan zijn, maar **veruit de grootste groep (67%) zou naar een land elders in Europa gegaan zijn**. Daarnaast zegt iets minder dan twee op de tien naar een land buiten Europa gegaan te zijn als er geen corona was uitgebroken.

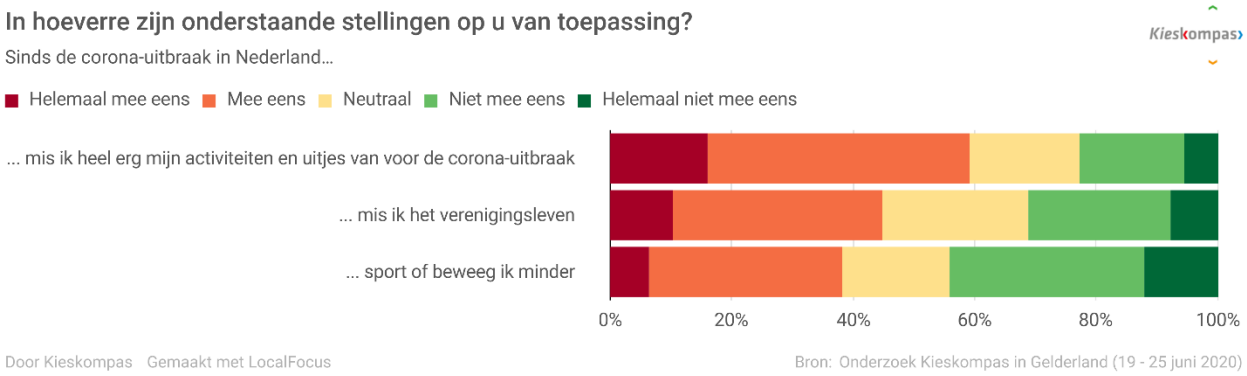

Gelderlanders die deze zomer niet van plan zijn om op vakantie te gaan, vroegen wij in hoeverre bepaalde redenen om niet op vakantie te gaan op hen van toepassing zijn. Ruim één op de drie thuisblijvende Gelderlanders, noemt ***liever buiten het hoogseizoen*** en ***angst om met het coronavirus besmet te worden*** vrij goed of volledig op de eigen situatie van toepassing. Ook het ***niet toelaten van de financiële situatie*** en ***niet graag op vakantie gaan*** worden regelmatig als (enigszins) toepasselijke reden genoemd om deze zomer niet op vakantie te gaan.

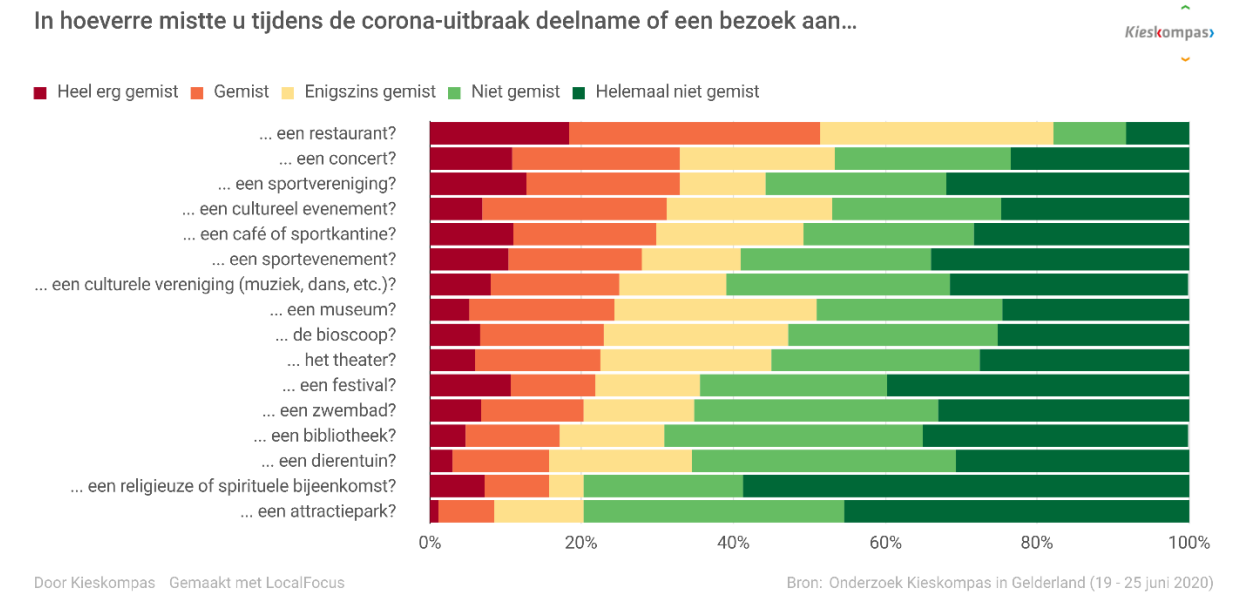

Recreatie, sport en cultuur

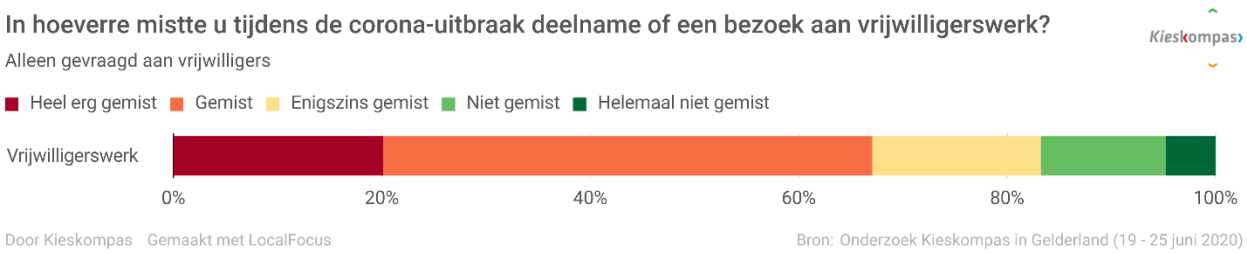
Bijna zes op de tien Gelderlanders zegt sinds de corona-uitbraak heel erg zijn/haar activiteiten en uitjes van voor de corona-uitbraak te missen, ruim vier op de tien zegt het verenigingsleven te missen. Een kleine vier op de tien Gelderlanders is het eens met de stellingen ‘sinds de corona-uitbraak in Nederland sport of beweeg ik minder’, maar ruim vier op de tien is het (helemaal) niet eens met deze stelling.

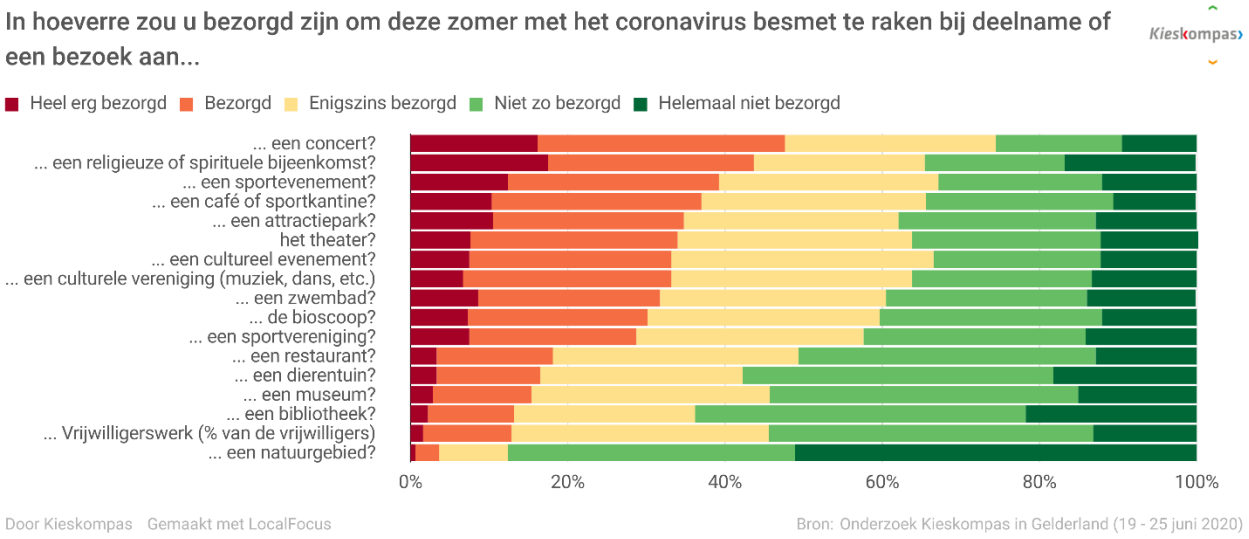

We vroegen de Gelderlanders ook in hoeverre zij het **bezoek of deelname aan cultuur-, -sport, of -recreatiemogelijkheden tijdens de corona-uitbraak gemist hadden.** We zien dat deelname of het bezoek aan een **restaurant, concert, sportvereniging, een cultureel evenement en café of sportkantine** door de meeste Gelderlanders **gemist** zijn. Het minst vaak gemist zijn een bezoek of deelname aan een religieuze of spirituele bijeenkomst, een attractiepark, dierentuin, bibliotheek. Daarbij valt het wel op dat Gelderlanders die religieuze of spirituele activiteiten in bepaalde mate gemist hebben, dit relatief vaak '*heel erg gemist*' hebben. Daarnaast werden sommige activiteiten – al voor de corona-uitbraak – door minder Gelderlanders bezocht, waardoor deze logischerwijs ook minder vaak gemist zullen worden.

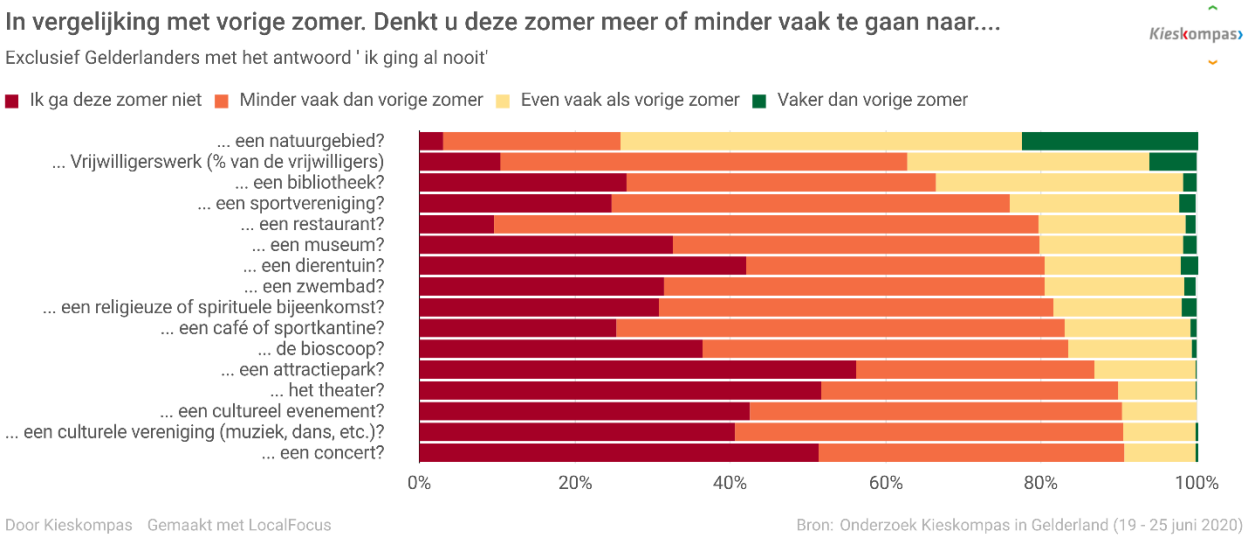

Daarnaast geeft **ruim twee op de drie Gelderse vrijwilligers** aan het **vrijwilligerswerk (heel erg) gemist** te hebben **tijdens de corona-uitbraak**.

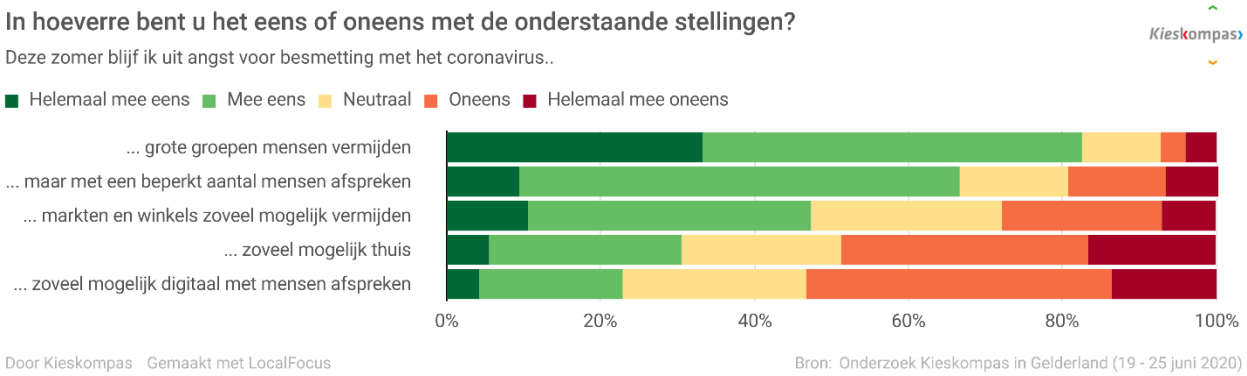
Ook werd Gelderlanders gevraagd in hoeverre ze bezorgd zouden zijn om bij deelname of bezoek van cultuur-, -sport, of -recreatiemogelijkheden besmet te raken met het coronavirus. In onderstaande grafiek wordt duidelijk dat de angst om bij het bezoeken of deelnamen aan cultuur-, -sport, of -recreatiemogelijkheden met het coronavirus besmet te worden duidelijk aanwezig is, het meest bij deelname of bezoeken van **een concert, religieuze of spirituele bijeenkomst, sportevenement en een café of sportkantine**. **Twee op de drie Gelderlanders is (enigszins) bezorgd om bij deelname of het bezoeken van een café of sportkantine besmet te raken met het coronavirus.** De helft van de Gelderlanders zegt (helemaal) niet bezorgd te zijn om met het coronavirus besmet te raken bij het bezoeken van een restaurant. Het **minste zorgen maken Gelderlanders zich bij het bezoeken van een natuurgebied, bibliotheek of museum**.

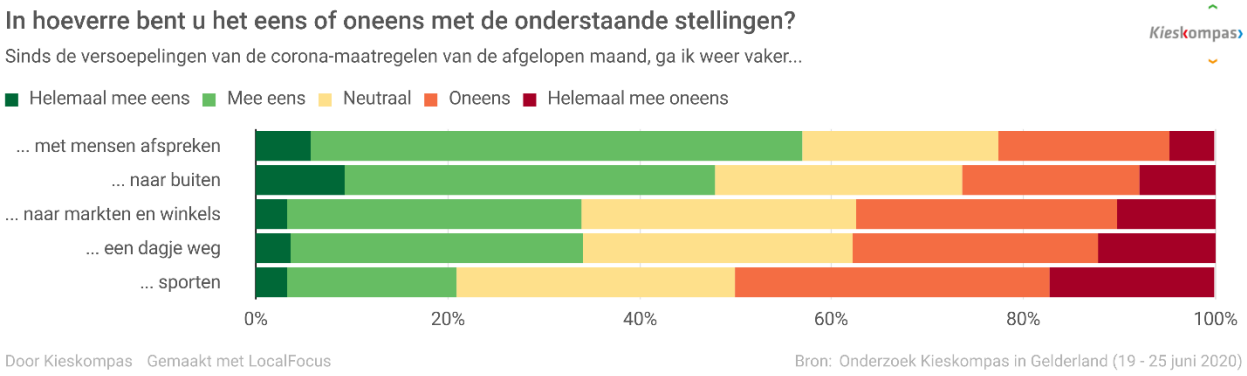

Tot slot hebben we Gelderlanders gevraagd of ze deze zomer verwachten vaker, even vaak, minder vaak of deze zomer helemaal niet naar de verschillende cultuur-, -sport, of -recreatieplekken te gaan. Gelderlanders die aangaven 'al nooit te gaan' zijn uit de analyse gehaald. Gelderlanders verwachten bij alle genoemde activiteiten **'helemaal niet' of minder vaak te gaan dan vorige zomer**, met uitzondering van een bezoek aan een natuurgebied. Als de ervaarde dreiging afneemt zouden Nederlanders (die deze zomer thuisblijven) natuurlijk alsnog meer van deze voorzieningen gebruik kunnen gaan maken.

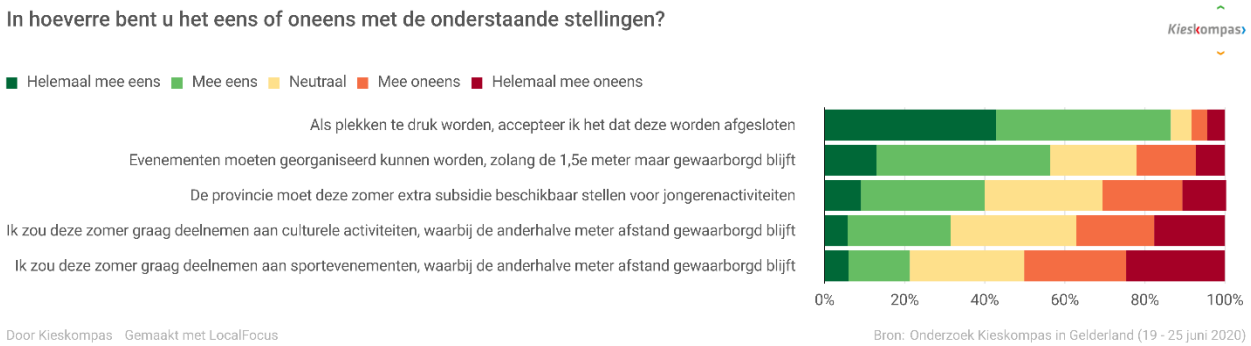
In het algemeen zeggen Gelderlanders deze zomer **grote groepen mensen te blijven vermijden en bijna zeven op de tien Gelderlanders zegt maar met een beperkt aantal mensen af te spreken**. Iets minder dan de helft zegt marken en winkels zoveel mogelijk te blijven vermijden, waarbij een kwart het hier (helemaal) niet mee eens is. Veel minder Gelderlanders zeggen deze zomer zoveel mogelijk thuis (ongeveer drie op de tien) te blijven of zoveel mogelijk digitaal met mensen af te spreken (iets meer dan twee op de tien).

Bijna zes op tien Gelderlanders is het (helemaal) eens met de stelling *'**sinds de versoepelingen** van de corona-maatregelen van de afgelopen maand, ga ik weer **vaker met mensen afspreken'*** en slechts twee op de tien Gelderlanders is het hier (helemaal) niet mee eens. Ook zeggen veel Gelderlanders weer vaker naar buiten te gaan en ongeveer drie op de tien Gelderlanders gaat sinds de versoepelingen weer vaker naar *markten en winkels* en *een dagje weg*.

Het overgrote deel van de Gelderlanders (86%) zegt het te accepteren als plekken worden afgesloten wanneer deze te druk zijn. Een meerderheid (55%) is het er (helemaal) eens dat evenementen deze zomer georganiseerd moeten kunnen worden, zolang de anderhalve meter gewaarborgd blijft. Twee op de tien zegt deze zomer graag zelf deel te nemen aan sportevenementen waarbij de anderhalve meter gewaarborgd blijft en drie op de tien aan culturele activiteiten. Vier op de tien Gelderlanders vindt dat de provincie deze zomer **extra geld moet uittrekken voor jongerenactiviteiten.**

Input op de maatregelen

We vroegen Gelderlanders welke maatregelen de overheid zou kunnen nemen waardoor mensen zich minder zorgen zouden maken om met het coronavirus besmet te raken. We bespreken de meest voorkomende antwoorden van de ruim 1800 Gelderlanders die hun suggesties met ons deelden.

Een terugkerend thema dat vaak wordt aangedragen is het **handhaven van de corona-maatregelen** en in het bijzonder van de **anderhalve meter** (bijvoorbeeld in winkelstraten of (super-)markten)). Zo ook het idee om **grootschalige evenementen** (of demonstraties) – in het bijzonder binnen - niet toe te staan (‘*samenkomsten met veel mensen in overdekte ruimten zoveel mogelijk beperken’*). Daarentegen stellen sommige Gelderlanders juist voor om mensen **buiten de ruimte te geven** (‘*afschaffen van de anderhalve meter in de buitenlucht’; ‘Meer in de buitenlucht, minder binnen’; ‘Ik wil buiten normaal kunnen doen.’*) en om **(meer) buitenactiviteiten** te stimuleren en te organiseren (bijvoorbeeld ‘*openluchtbioscopen’, ‘bijeenkomsten’, ‘sport en recreatie’, ‘openluchtconcerten’, ‘theater’, ‘kerkdiensten’, ‘terrassen vergroten’; ‘meer ruimte voor voetgangers en fietsers’; ‘campingplaatsen’*). Respondenten geven aan zich **in de buitenlucht minder zorgen** te maken voor besmetting met het coronavirus (‘*Ik maak me geen zorgen over activiteiten die buiten plaatsvinden*’). In het bijzonder wordt ook het **organiseren van activiteiten voor de jeugd** genoemd (‘*Er moeten opties en activiteiten komen voor jongeren. Openluchtmuziek, buitenfeestjes op een strand etc. Je kan jonge mensen niet de hele zomer binnen houden’*).

Zoals gezegd, wordt daarbij **handhaven/ingrijpen bij drukte** meermaals naar voren gebracht (‘*Plaatsen tijdelijk afsluiten als het te druk wordt.’*), samen met het monitoren en aantonen van drukte (*‘Aangeven op welke dagen het waar druk is.’*). Anderen wijzen op het **verplichten van mondkapjes** op meer plekken (‘*Mondkapjes verplichten in winkels en ruimten waar meerdere mensen samenkomen’*). Ook worden er zorgen geuit over toenemend **toerisme** of de kans om besmet te geraken in het buitenland (*‘Minder naar het buitenland op vakantie en geen buitenlandse vakantiegangers naar hier’; ‘Géén buitenlandse vakanties toestaan en reizigers verplichten tot 14 dagen quarantaine’*).

Naast deze veelgehoorde voorstellen zien we ook dat respondenten wijzen op het belang van **heldere en eenduidige communicatie** (*‘Door meer duidelijkheid te geven en geen wollige taal uitspreken kortom helder communiceren.’*), mede om willekeur of interpretatieverschillen tegen te gaan (*‘Eenduidige regels, het is nu hap-snap wat wel mag en wat niet. Ik begrijp dat het lastig is om duidelijkheid in situaties te geven, maar nu speelt willekeur nog een te grote rol.’*).

We zien ook een kleine groep respondenten die vooral wijst op **de eigen verantwoordelijkheid** (*‘Geen verdere overheidsmaatregelen, meer de individuele verantwoordelijkheden in ieders persoonlijke situatie benadrukken.’*), die de maatregelen een **inperking van de vrijheid** vinden (*‘Anderhalve meter is een ernstige maatregel die de vrijheid zeer beperkt’)* of onzinnig vinden (*‘Ik vind de overheidsmaatregelen de grootste onzin die er is. Er is totaal geen bewijs voor de 1,5 meter samenleving.’*).

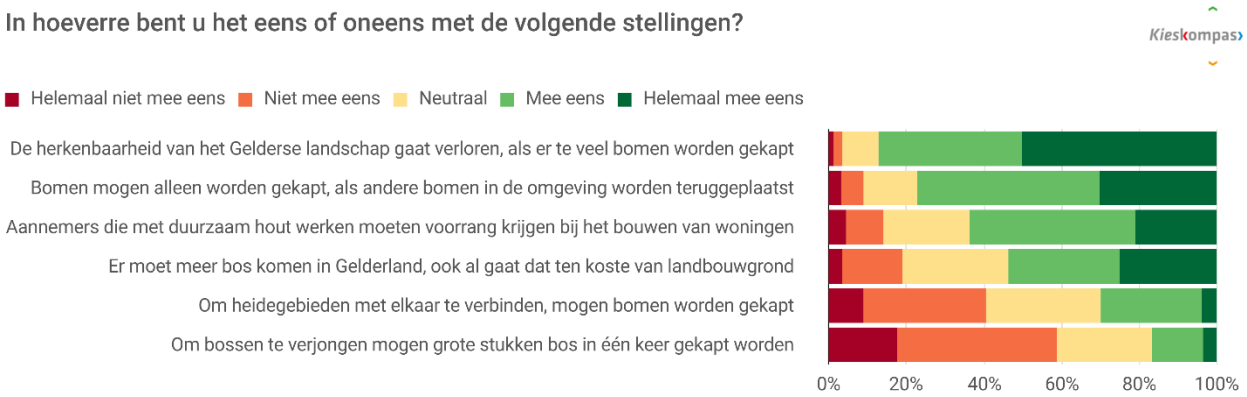
Landschap, landbouw en producten

In dit onderzoek vroegen we Gelderlanders eveneens naar hun opinies over het Gelderse landschap, de landbouw, alsook naar hun mening over lokale en biologische producten.

Bomen

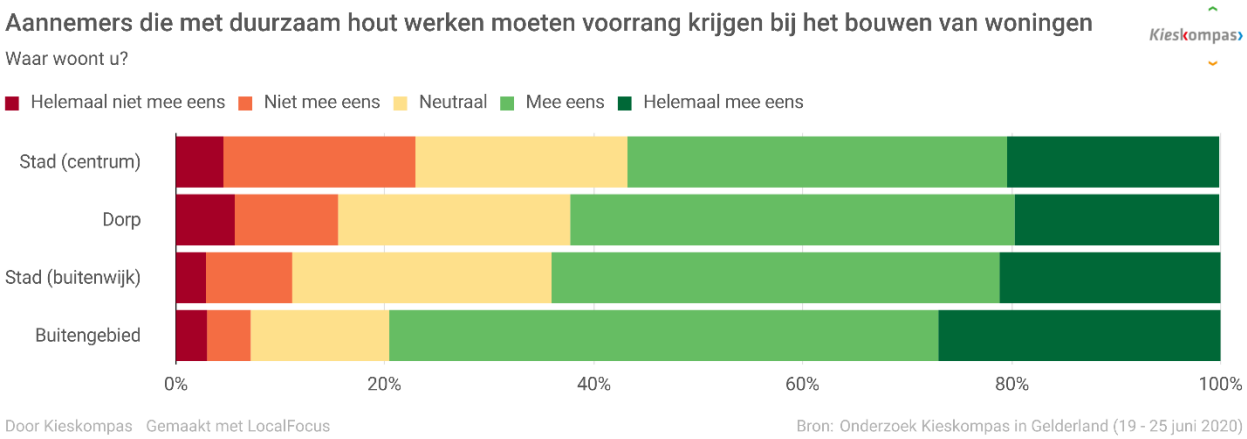
Grote meerderheden vinden dat de herkenbaarheid van het Gelderse landschap verloren gaat als er te veel bomen gekapt worden (87%), en **dat bomen alleen mogen worden gekapt wanneer hiervoor in de omgeving andere bomen worden teruggeplaatst** (77%). Om bossen te verjongen zegt de meerderheid (59%) dat ze daarvoor liever niet hebben dat grote stukken in één keer gekapt worden.

Meer dan de helft van de Gelderlanders (53%) geeft aan dat er **meer bos moet komen in Gelderland, ook al zou dat ten koste gaan van landbouwgrond**. Theoretische geschoolden zijn het hier vaker mee eens dan praktisch geschoolden. Iets minder dan een vijfde (19%) is het hier echter (helemaal) niet mee eens.

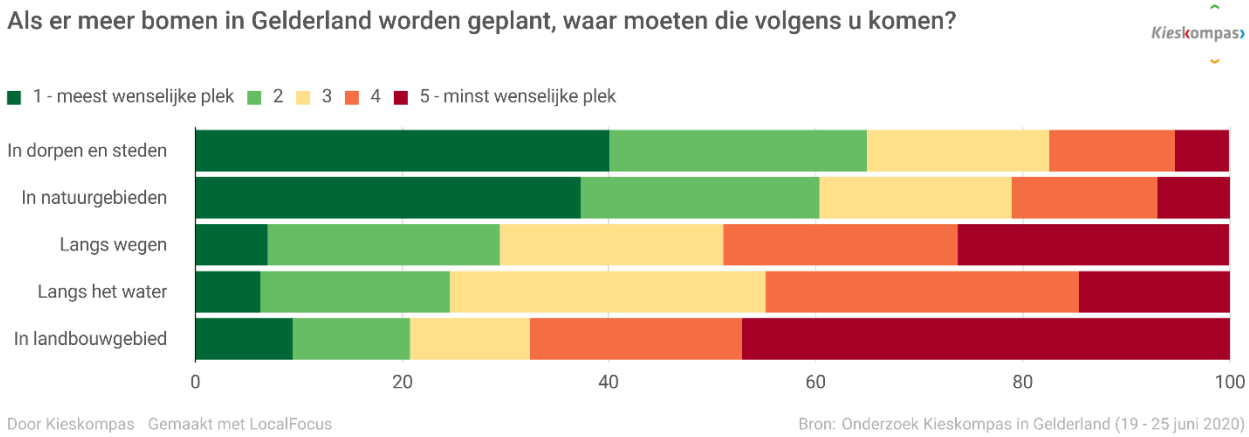

Bomen maken dus onmiskenbaar deel uit van het groene Gelderse landschap. We zien grotere verdeeldheid wanneer wordt gevraagd of bomen gekapt mogen worden om heidegebieden met elkaar te verbinden. Daar is zo'n drie op de tien voor, en vier op de tien tegen. De overige Gelderlanders zijn neutraal op deze stelling.

Ten slotte vroegen we Gelderlanders of ze vinden dat aannemers die met duurzaam hout werken voorrang moeten krijgen bij het bouwen van woningen. En ruime meerderheid is het hier mee eens; meer mensen in landelijkere omgevingen dan in stedelijke omgevingen, en jongeren meer dan ouderen.

Globaal zien we als patroon terugkomen dat theoretisch geschoolden en jongeren vaker bezwaar hebben tegen het kappen van bomen en meer voorstander zijn van het planten van meer bomen, hoewel de verschillen tussen groepen vaak beperkt zijn.

Wanneer we Gelderlanders vragen waar ze liefst meer bomen geplant zien worden, dan zien we duidelijk onderstaande onderscheid naar voren komen: **Gelderlanders zien het liefst meer bomen in dorpen en steden aan de ene kant, en in natuurgebieden aan de andere kant.** Langs wegen, langs water en in landbouwgebied is het voor minder inwoners wenselijk om meer bomen te planten.

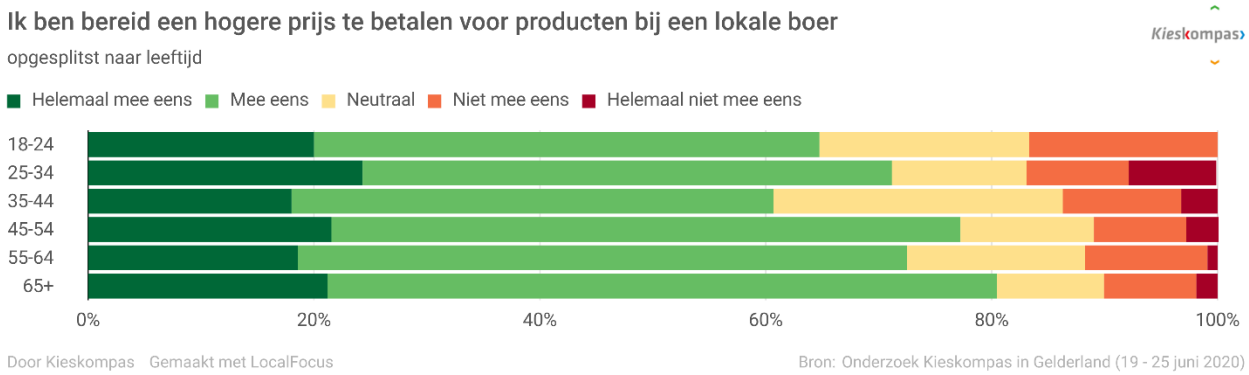

Landbouw

Het algemene beeld dat uit de stellingen over landbouw komt, is dat **Gelderlanders hun boeren graag gesteund en beschermd zien, op voorwaarde dat zij de natuur en het milieu beschermen**.

Zo geeft een **overgrote meerderheid (85%) aan dat ze vindt dat Nederlandse boeren beschermd moeten worden tegen grote supermarktketens die de prijs van hun producten bepalen**. Ruim zeven op de tien Gelderlanders is **bereid een hogere prijs te betalen** voor producten bij een lokale boer en twee derde vindt dat boeren enkel recht hebben op subsidies als ze de natuur en het milieu beschermen.

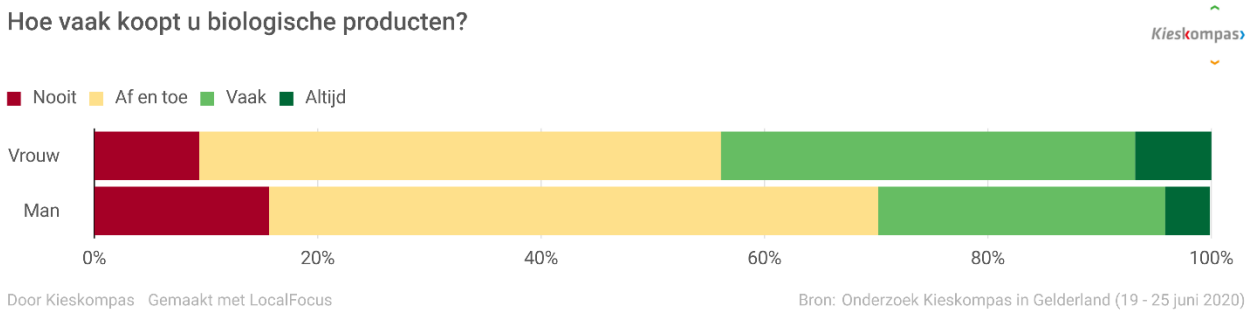

Iets meer dan **de helft van de Gelderlanders vindt dat boeren nog steeds te veel het milieu vervuilen**, terwijl zo'n kwart het daar (helemaal) niet mee eens is. Zowel jongeren (in grotere mate) als ouderen zijn het hier vaker mee eens dan Gelderlanders van middelbare leeftijd. Ongeveer de helft van de Gelderlanders is het ermee eens wanneer we vragen of boeren meer steun van de overheid moeten krijgen, waarbij vrouwen (56%) iets meer dan mannen (43%). Gelderlanders van 45 jaar en ouder zijn vaker bereid een hogere prijs te betalen voor producten bij een lokale boer, dan jongere Gelderlanders.

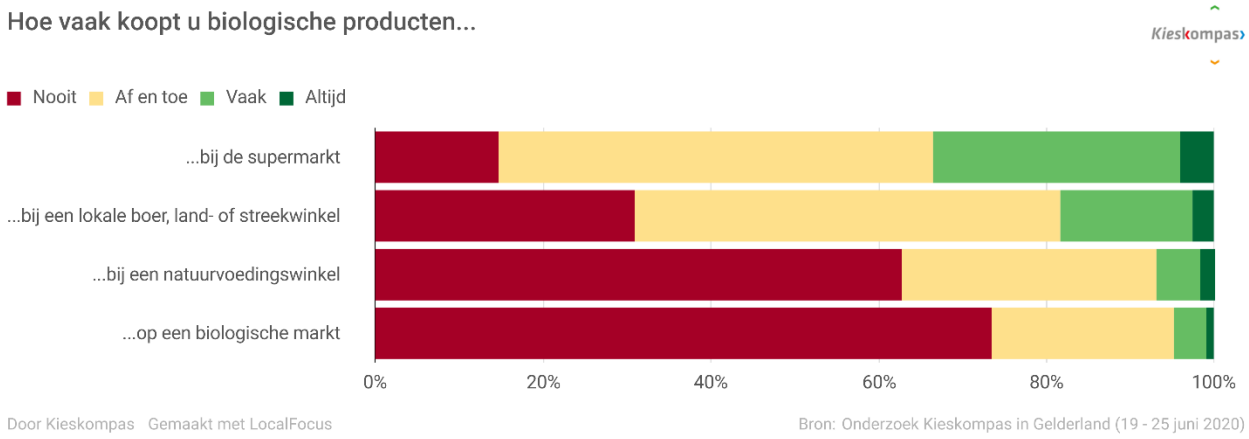

Biologische producten

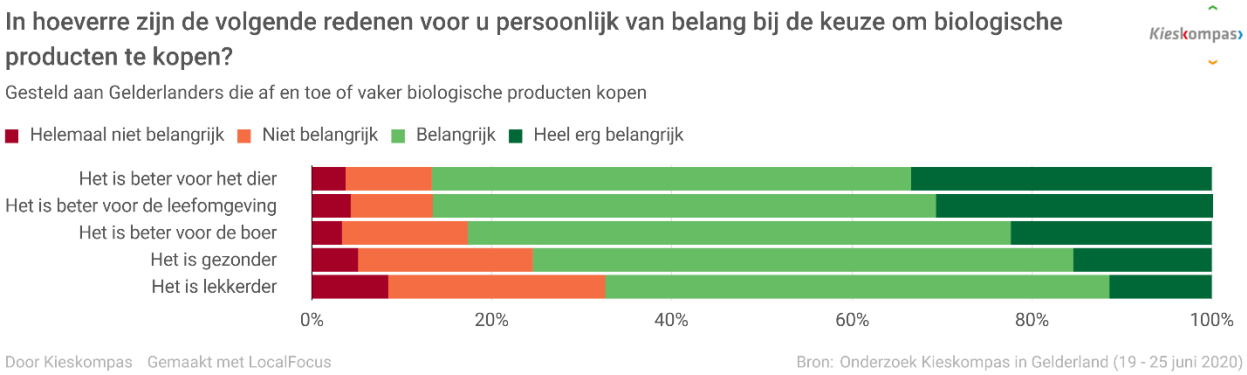
Ongeveer **één op de acht Gelderlanders zegt nooit biologische producten te kopen**. Iets meer dan **de helft doet dat af en toe**, terwijl slechts één op de twintig **Gelderlanders altijd biologische producten koopt**. Vrouwen kopen vaker biologisch dan mannen, net als theoretisch opgeleiden meer biologisch kopen dan praktisch geschoolden.

Het **vaakst wordt er biologisch gekocht bij de supermarkt**. Deze cijfers zijn niet gecorrigeerd voor de aantallen bezoekers aan alle onderstaande plekken.

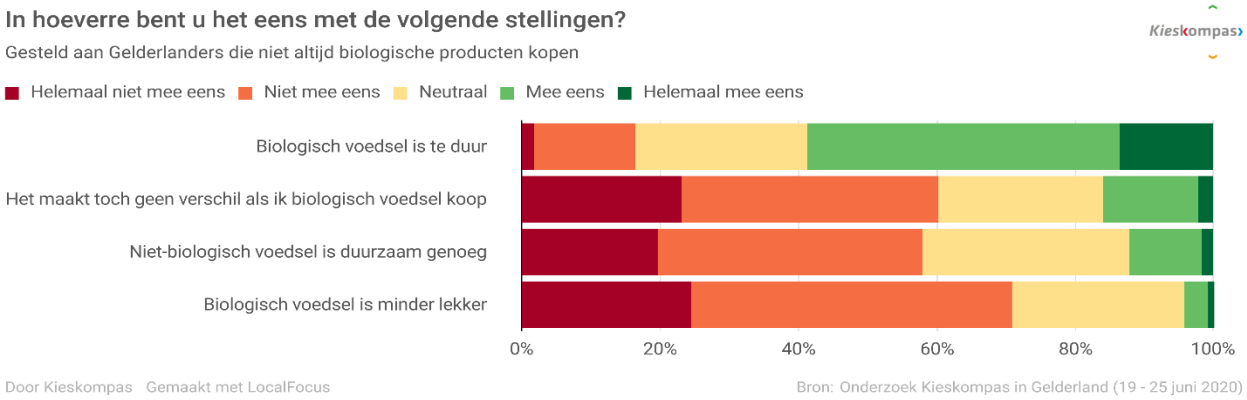

Van de Gelderlanders die af en toe of vaker biologische producten kopen, worden **dierenwelzijn en de leefomgeving het vaakst als (heel erg) belangrijke redenen** genoemd, gevolgd door de boer, gezondheid, en smaak.

Hoe landelijker men woont, hoe belangrijker men gezondheid, leefomgeving en het belang van boeren vindt als redenen om biologische producten te kopen. Smaak is voor jongeren dan weer minder belangrijk dan voor oudere Gelderlanders. Ook het belang van de boer speelt voor jongeren minder een belangrijke rol. Vrouwen hechten meer belang aan al deze redenen dan mannen. Praktisch geschoolden vinden smaak, gezondheid, en het belang van de boer belangrijker, terwijl theoretisch geschoolden het belang van het dier en de leefomgeving iets belangrijker vinden.

De voornaamste reden voor Gelderlanders om niet (steeds) biologische producten te kopen, zijn de kosten. **Bijna zes op tien zegt dat biologisch voedsel te duur is.** Minder dan twee op de tien Gelderlanders is het er (helemaal) mee eens dat het kopen van biologische producten geen verschil maakt; Gelderlanders tot 44 jaar denken dat vaker dan oudere Gelderlanders. Mannen zijn het over het algemeen vaker eens met onderstaande stellingen dan vrouwen. Vooral praktisch opgeleiden vinden biologisch voedsel te duur, theoretisch opgeleiden vinden dit minder vaak een probleem.

Gelderlanders die moeilijker rondkomen vinden biologisch voedsel ook veel vaker te duur, maar zelfs meer dan de helft van de Gelderlanders die (zeer) makkelijk zeggen rond te komen zijn het hier (helemaal) mee eens.

